

عوامل موثر در انتخاب نرم افزارهای حسابداری

مهدی خدابنده لو

مقدمه

سیستم های اطلاعاتی حسابداری یکی از ابزارهای اساسی تاثیرگذار در تصمیم گیری مدیران سطوح مختلف سازمان ها می باشد و اطلاعات تهیه شده توسط این سیستم ها برای مدیران از اهمیت خاصی برخوردار است، از این رو، اغلب سازمان ها

اصلی در پشتیبانی از تصمیم سازی و حفظ بقا و رشد سازمان می باشد و مکانیزه شدن سیستم های حسابداری در این راستا پیش رفته است. در راستای نیاز روزافزون شرکت ها و سازمان ها به سیستم های مکانیزه حسابداری، شرکت های نرم افزاری زیادی وارد بازار

سرمایه گذاری های قابل توجهی در زمینه بهبود این سیستم ها انجام داده اند. با ورود سیستم های اطلاعاتی مکانیزه حسابداری به بازار، سازمان ها با مزایا و مخاطرات این سیستم ها مواجه شده اند و سازمان هایی که اقدام به مکانیزه کردن سیستم های خود می کنند باید قبل از آن، به بررسی این مزایا و مخاطرات بپردازند. بدیهی است که هدف هر سرمایه گذاری در یک فرایند انتفاعی، کسب منافع بیشتر نسبت به هزینه های انجام شده است.

حسابداری و سیستم های رایانه ای با پیشرفت های انجام شده در عرصه تولید رایانه ها، حسابداری به عنوان یکی از اولین مشتریان سیستم های رایانه ای مطرح شد. انجام پردازش های با حجم بالا در زمانی بسیار کوتاه، اهمیت استفاده از سیستم های رایانه ای را بسیار بالا برد. امروزه استفاده از این سیستم ها باعث تهیه گزارش های سریع و به موقع برای مدیران شده است. در دنیای رقابتی امروز، اطلاعات مالی صحیح و به موقع یکی از ابزارهای

عرضه نرم افزارهای حسابداری^۱ شده اند. اغلب این شرکت ها با بررسی نیازهای مشترک مشتریان خود اقدام به تولید بسته های نرم افزاری کرده اند تا بتوانند هزینه های انجام شده و نیز حاشیه سود مورد نظر خود را از طریق فروش نسخه های متعدد این نرم افزارها پوشش دهند. این نوع ارائه نرم افزار به این شرکت ها اجازه می دهد تا بهای نرم افزارها را به شکلی تنظیم کنند که تهیه و استفاده از آن برای شرکت ها هزینه کمتری داشته باشد.

سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری از طرق مختلف می‌توانند برای شرکت‌ها ایجاد ارزش کنند لکن به دلیل محدودیت منابع شرکت‌ها در این زمینه، تشخیص استفاده از نرم‌افزار حسابداری دارای بیشترین بازده، یک تصمیم بسیار مهم تلقی می‌گردد. این مساله به این بستگی دارد که حسابداران و متخصصان سیستم‌های اطلاعاتی تا چه اندازه با تصمیمات راهبردی شرکت آشنا هستند، به طور اصولی، هر سازمانی با در نظر گرفتن معیارهای خود اقدام به انتخاب نرم‌افزار می‌کند.

تصمیم به مکانیزه کردن سیستم حسابداری می‌تواند بهترین و یا بدترین تصمیمی باشد که سازمان در مورد امور حسابداری خود اتخاذ می‌کند. از این رو، انتخاب درست نرم‌افزار از اهمیت اساسی برخوردار است.

نحوه انتخاب نرم‌افزارهای حسابداری توسط شرکت‌ها

شرکت‌ها از یک طرف با توجه به شرایط و نیازهای خود و از سوی دیگر با توجه به امکانات و ویژگی‌های نرم‌افزارهای حسابداری موجود، اقدام به انتخاب نرم‌افزار می‌کند.

طبق تحقیقات چونینگ (۲۰۰۱)، به طور کلی شرکت‌ها و سازمان‌ها در انتخاب نرم‌افزارهای حسابداری با مسائل زیر مواجه می‌شوند و این موارد را در انتخاب خود دخالت می‌دهند:

۱. نیازهای فعلی سازمان چیست و نرم‌افزار چگونه به آن پاسخ می‌دهد؟
 ۲. نیازهای آتی سازمان چیست و نرم‌افزار چگونه به آن پاسخ می‌دهد؟
- شرکت‌ها در برنامه‌های آتی خود با توجه به توسعه و تغییرات احتمالی در

فعالیت‌های خود ممکن است نیازهای متفاوتی داشته باشند. نرم‌افزار انتخاب شده باید این اطمینان را به وجود آورد که در صورت بالا رفتن حجم عملیات و یا ایجاد تغییرات در رویه و روش‌های کاری سازمان پاسخ‌گوی نیازهای جدید خواهد بود.

۳. عملکرد برنامه به چه خوبی خواهد بود؟

این معیار به کیفیت نرم‌افزار اشاره دارد. چوزف موچوران^۲ کیفیت را "تناسب برای مقصود (کاربرد)" تعریف می‌کند.

براساس این معیار، انتخاب‌کننده به دنبال این است که آیا کارکرد نرم‌افزار با آنچه او مدنظر دارد هماهنگی دارد یا نه؟

۴. آیا سرعت انجام محاسبات مناسب است؟

۵. میزان پیچیدگی و سادگی نرم‌افزار چقدر است؟

پیچیدگی سیستم از مسائل موجود در طراحی نرم‌افزارهای حسابداری و موارد فنی برنامه‌نویسی نشأت می‌گیرد. این پیچیدگی می‌تواند باعث بالا رفتن هزینه‌های استفاده از نرم‌افزار حسابداری گردد. از این رو، سادگی نرم‌افزار و به اصطلاحی کاربر پسند بودن^۳ نرم‌افزار حسابداری می‌تواند در انتخاب نرم‌افزار تاثیرگذار باشد.

۶. آیا نرم‌افزار دارای منافع سریع و زودرس است؟

طولانی شدن دوره آموزش و استقرار نرم‌افزارهای حسابداری و هزینه‌های خاص این دوره از عوامل تاثیرگذار در انتخاب این نرم‌افزارهاست. در صورت طولانی شدن دوره استقرار سیستم جدید، هزینه‌های زیادی را به سازمان‌ها تحمیل می‌کنند. هم چنین محرومیت از

امکانات سیستم جدید تا زمان استقرار کامل آن نیز در این راستا تاثیرگذار است. از این رو، شرکت‌ها عموماً تمایل دارند نرم‌افزاری را انتخاب کنند که منافع حاصل از آن زودرس باشد لیکن گاهی ممکن است جهت دستیابی به منافع و مزایای اساسی‌تر، از زمان استقرار نسبتاً طولانی نیز استقبال کنند.

۷. کاربران چقدر با نرم‌افزار احساس راحتی می‌کنند؟

برخی از افراد ممکن است نسبت به یک سیستم حسابداری مشخص اعتقاد خاصی داشته باشند و از آن به شدت جانبداری کنند، در حالی که به نظر عده‌ای دیگر، آن نرم‌افزار را به طور جدی دارای عیب و مشکل بدانند. این مساله ریشه در نوع نگاه کارکنان به نرم‌افزار دارد. با توجه به همین مطلب باید دانست که هیچگاه نمی‌توان سیستم را به کارکنان تحمیل کرد.

چونینگ معتقد است اگر سیستم حسابداری تنها به درخواست تعداد کمی از کارکنان و کاربران، مکانیزه و یا تعویق شده باشد سیستم جدید کارایی لازم را نخواهد داشت، این امر باید با متقاعد کردن اکثریت کارکنان درگیر با سیستم نسبت به مفید بودن مکانیزاسیون سیستم‌ها انجام پذیرد.

به طور کلی در رابطه با کارکنان شرکت‌کننده در فرایند انتخاب نرم‌افزارها، باید فهمید که آنها درباره نقش نرم‌افزار در راستای اجرای بهتر کارها چگونه فکر می‌کنند. زیرا، ممکن است تعدادی از کارکنان نظر مثبتی در این مورد نداشته باشند و در مقابل سیستم مقاومت کنند، در این صورت، سازمان باید در پس اصلاح و آموزش کارکنان باشد و یا آنها را جایگزین کند.

۸. کاربران فعلی نرم‌افزار

(شرکت‌های دیگر) در مورد نرم‌افزار چه می‌گویند؟

استفاده شرکت‌های معتبر و نیز شرکت‌های هم صنعت از یک نرم‌افزار خاص و رضایت آنها از این نرم‌افزار، می‌تواند این اطمینان را برای شرکت انتخاب‌کننده ایجاد کند که این نرم‌افزار در شرایط کار واقعی، توانایی پاسخ‌گویی به نیازهای شرکت را دارد.

۹. امنیت نرم‌افزار از نظر محافظت از اطلاعات چقدر است؟

اطلاعات حسابداری به عنوان دارایی اصلی شرکت‌ها در ارتباط با سیستم‌های اطلاعاتی از ارزش و اهمیت خاصی برخوردار است، از این رو، قابلیت‌های نرم‌افزار از لحاظ حفاظت از این اطلاعات در انتخاب آن اهمیت ویژه‌ای دارد.

۱۰. نحوه و میزان پشتیبانی شرکت ارائه‌دهنده نرم‌افزار به چه شکل است؟

نحوه ارائه خدمات پشتیبانی از سوی شرکت‌های ارائه‌کننده نرم‌افزار حسابداری در انتخاب آن نرم‌افزار اهمیت اساسی دارد. تحقیقات نشان داده است که اهمیت این معیار با اندازه شرکت همبستگی مثبت دارد یعنی در شرکت‌های بزرگتر اهمیت این معیار بیشتر است.

این مساله از آنجا ناشی می‌شود که شرکت‌های بزرگ از سیستم‌های نسبتاً پیچیده‌تری استفاده می‌کنند که ایجاد اشکالات احتمالی در نرم‌افزار این شرکت‌ها، باعث اختلال اساسی در گردش امور مالی آنها می‌شود. لذا امکان پشتیبانی سریع و در دسترس برای این شرکت‌ها بسیار حائز اهمیت است.

۱۱. گزارش‌های سیستم تا چه اندازه قابل قبول است؟

گزارش‌های حسابداری به عنوان

خروجی نهایی نرم‌افزارهای حسابداری قلمداد می‌شوند و امکان اخذ گزارش‌های مورد نیاز با شکل‌ها و حالت‌های گوناگون از معیارهای مهم انتخاب‌کنندگان تلقی می‌گردد.

مخاطرات انتخاب نرم‌افزار

سازمان‌ها با استفاده از معیارهای خود اقدام به انتخاب نرم‌افزار می‌کنند لیکن این انتخاب‌ها همیشه احتمال وقوع مخاطرات زیر را به همراه دارد:

۱- پیاده‌سازی و استفاده از نرم‌افزار هزینه‌های بیشتر از برآورد داشته باشد.

۲- نرم‌افزار حسابداری دیرتر از زمان موعود راه‌اندازی گردد.

۳- نرم‌افزار حسابداری نیازها و انتظارات کاربران را برآورده نسازد.

۴- نرم‌افزار پرخطا و غیرقابل اتکا باشد.

معیارهای انتخاب و تجربه شرکت‌ها برخی از شرکت‌ها در طول فعالیت خود چندین بار اقدام به انتخاب و تعویق نرم‌افزارهای حسابداری خود می‌کنند. معیارهای مورد نظر این شرکت‌ها در دفعات مختلف متفاوت خواهد بود.

طبق تحقیقات انجام شده توسط میل کریک^۴، معیارهای انتخاب نرم‌افزارهای حسابداری، توسط سازمان‌ها در دفعات مختلف اولویت‌های متفاوتی دارند، این تحقیق معیار انتخاب نرم‌افزار برای سازمان‌هایی که برای اولین بار اقدام به انتخاب نرم‌افزار می‌نمایند را به ترتیب اولویت، به شرح زیر مطرح می‌کند:

۱- بهای نرم‌افزار

۲- سهولت اجرا (پیاده‌سازی)

۳- سهولت استفاده

۴- قابلیت نرم‌افزار برای تطبیق با کسب و

کار سازمان

۵- قابلیت انطباق نرم‌افزار با سخت‌افزار موجود

۶- قابلیت بالقوه ارتقای نرم‌افزار

۷- نحوه و میزان پشتیبانی نرم‌افزار توسط شرکت محلی

۸- کیفیت مستندات

۹- میزان کارایی و توانمندی مستند شرکت ارائه‌دهنده نرم‌افزار.

میل کریک معیارهای انتخاب نرم‌افزار برای سازمان‌هایی که برای دومین بار اقدام به انتخاب نرم‌افزار حسابداری نموده‌اند را به ترتیب اولویت این گونه طبقه‌بندی کرده است:

۱- نحوه و میزان پشتیبانی نرم‌افزار توسط شرکت محلی.

۲- میزان کارایی و توانمندی مستند شرکت ارائه‌دهنده نرم‌افزار.

۳- قابلیت نرم‌افزار برای تطبیق با کسب و کار سازمان.

۴- قابلیت بالقوه ارتقای نرم‌افزار

۵- بهای نرم‌افزار

۶- کیفیت مستندات

۷- سهولت استفاده

۸- سهولت اجرا (پیاده‌سازی)

۹- قابلیت انطباق نرم‌افزار با سخت‌افزار موجود

با توجه به تغییر اولویت معیارهای انتخاب، می‌توان به این نتیجه رسید که شرکت‌ها پس از یک دوره استفاده از نرم‌افزارهای حسابداری به این تجربه دست می‌یابند که توانایی اتکا به شرکت ارائه‌کننده نرم‌افزار و حمایت‌های آنها، از مهم‌ترین موارد مطرح در عرصه استفاده از نرم‌افزارهای حسابداری است.

جدول شماره یک، تغییرات

اولویت‌ها در انتخاب‌های دفعه اول و ۲۱

دوم سازمان‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۱- تغییرات اولویت ها در انتخاب های دفعه اول و دوم سازمان ها

اولویت در انتخاب دوم	اولویت در انتخاب اول	معیار انتخاب نرم افزار حسابداری
۱	۷	نحوه و میزان پشتیبانی نرم افزار توسط شرکت محلی
۲	۹	میزان کارایی و توانمندی مستند شرکت ارائه کننده نرم افزار
۵	۱	بهای نرم افزار
۸	۲	سهولت اجرا (پیاده سازی)
۷	۳	سهولت استفاده
۹	۵	قابلیت انطباق نرم افزار با سخت افزار موجود

اطلاعاتی حسابداری بازده مورد انتظار را برآورده ساخته است یا خیر؟

پانوشته ها:

۱- نرم افزار حسابداری در این مقاله شامل کلیه نرم افزارهایی است که توسط واحد حسابداری شرکت ها مورد استفاده قرار می گیرد. برای این نرم افزارها طبقه بندی های متفاوتی مطرح شده که می توان به طبقه هایی مانند نرم افزارهای مالی، بازرگانی و صنعتی اشاره داشت.

- 2- Joseph Moguran
- 3- User freindly
- 4- Mill Creek (2002)

منابع و ماخذ:

- 1- Adhikari Ajay, marc llebow & Hao Zhang, (2004), Firm characteristics and selection of international accounting software, *Journal of International Accounting Auditing & taxation*, no 13m p 53-69.
- 2- Boockholdt J.L., "Accounting Information System", 1999, p 68-70.
- 3- Charles chewning, (2001), the accounting software library, accounting software selection guide
- 4- Romney Marshal and Steinbart paul John, "Accounting Information System", 2000, p 11-14.

هزینه های آموزش و راه اندازی سیستم و نیز سهولت انجام تغییرات لازم در نرم افزار تحصیل شده را شامل می شود. ملاحظات مربوط به دسته سوم شامل سخت افزار مورد نیاز و نیز سازگاری سیستم با محیط فعالیت است. (Adhikari and Others, 2004)

خلاصه و نتیجه

سازمان ها و شرکت های ایرانی نیز با در نظر گرفتن معیارهای خود و اولویت و امتیاز هر کدام از آن معیارها اقدام به انتخاب نرم افزار حسابداری برای سازمان خود می کنند. این سازمان ها و شرکت ها پس از پیاده سازی نرم افزار، می تواند به بررسی منافع حاصل و نیز هزینه های انجام شده جهت کسب این منافع بپردازند. گرچه تخمین معادل ریالی برخی از این اقلام به خصوص اقلام مربوط به منافع بسیار دشوار است لیکن، سازمان می تواند به این نتیجه برسد که آیا نرم افزار، انتخاب شده برای سازمان دارای ارزش افزوده بوده یا خیر؟ و آیا سرمایه گذاری انجام شده در زمینه فناوری اطلاعات و سیستم های

تحقیقات نشان داده است که در شرکت ها و سازمان های بزرگ، معیارهای امنیت و بحث پشتیبانی سیستم ها از مهم ترین عوامل در انتخاب نرم افزارها محسوب می شوند.

بر اساس نتایج تحقیقات انجام شده، معیارهای عمومی انتخاب نرم افزار در شرکت های بزرگ بدین گونه طبقه بندی می شوند:

دسته اول: امنیت و پشتیبانی سیستم ها

دسته دوم: هزینه و انعطاف پذیری
دسته سوم: شرایط سخت افزاری و فعالیت

دسته اول نگرانی های حفاظتی سازمان ها، مانند میزان و سطح دسترسی کاربران مختلف به اطلاعات و نیز محافظت از اطلاعات در برابر آسیب های سخت افزاری و نرم افزاری را شامل می شود که یک حقوق دسترسی چند لایه و وجود سیستم پشتیبان مطمئن از اطلاعات را ضروری می سازد و در کنار آن مهیا و در دسترس بودن پشتیبانی فنی گسترده را مطرح می کند.

دسته دوم هزینه های خرید نرم افزار،